

Eerste resultaten preventieve toetsingen

Periodieke Preventieve Toetsingen in de praktijk

MR. B. DE HOOGH

De Raad van Toezicht, de onafhankelijke toezichthouder op de kwaliteit van de beroepsuitoefening door AA's, is de facto op 1 januari 2003 met zijn werkzaamheden begonnen. Op die datum trad de Verordening op de Periodieke Preventieve Toetsing in werking. Krachtens die verordening toetst de raad of de kwaliteit van het op accountantskantoren aanwezige interne stelsel van kwaliteitsbeheersing voldoet aan de daaraan te stellen eisen. De raad heeft inmiddels een vol jaar gefunctioneerd en zijn 'balans' over dit eerste verslagjaar opgemaakt.

De Raad van Toezicht Beroepsuitoefening Accountants-Administratieconsulenten (zoals de raad voluit heet) is tijdens een op 31 oktober 2002 gehouden Buitengewone Ledenvergadering van de NOVAA in het leven geroepen. Aanleiding daartoe was het door een aantal nationale en internationale beurschandalen en boekhoudfraudes geslonken vertrouwen in accountants en de behoefte aan een onafhankelijk toezicht op de kwaliteit van hun beroepsuitoefening. De Raad van Toezicht, die in meerderheid uit niet-accountants bestaat, kan binnen de hem bij verordening gestelde taken geheel zelfstandig en onafhankelijk van derden opereren. De raad heeft daarbij twee taken opgedragen gekregen:

1. het uitvoeren van de periodieke preventieve toetsingen; en
2. het instellen van een zelfstandig onderzoek indien sprake is van een redelijk vermoeden dat een accountant de geldende beroepsnormen niet heeft nageleefd.

Vanwege de noodzakelijke voorbereidingen en het volume van de daarmee gepaard gaande activiteiten heeft de raad zich in zijn eerste verslagjaar primair bezig gehouden met het opzetten van het stelsel van periodieke preventieve toetsingen. Deze preventieve toetsingen zijn erop gericht vast te stellen of het stelsel van kwaliteitsbeheersing van een accountantskantoor voldoet aan algemeen aanvaarde normen voor de beroepsuitoefening. Tot de algemeen aanvaarde normen voor de beroepsuitoefening worden, behalve de door de nationale overheid opgestelde wet- en regelgeving, het tuchtrecht voor accountants,

de jurisprudentie, de verordeningen en de vaktechnische publicaties van de beroepsorganisatie, en onder omstandigheden ook de door het internationaal georganiseerde accountantsberoep opgestelde normen gerekend.

Bij het opzetten van dit stelsel van Periodieke Preventieve Toetsingen kon de raad overigens dankbaar gebruikmaken van het vele voorwerk dat in dit verband door de beroepsorganisatie NOVAA in het verleden reeds was verricht. Dankzij dit voorwerk kon de raad, in het najaar van 2002, al met een uitgewerkt plan van aanpak voor de toetsingen komen. De contouren van deze aanpak zagen er daarbij als volgt uit.

Opzet van de toetsingen

In beginsel wordt een accountantskantoor éénmaal in de zes jaar aan een toetsing onderworpen. De toetsing houdt in dat wordt nagegaan of het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing van het accountantskantoor in opzet en werking voldoet aan de normen voor de beroepsuitoefening. De toetsing wordt uitgevoerd aan de hand van door de raad vastgestelde toetsingsprogramma's¹. Ten behoeve van elke toetsing wordt een team bestaande uit ten minste twee AA's samengesteld. Minimaal zes weken voor aanvang van een toetsing wordt het accountantskantoor hierover geïnformeerd. Van het accountantskantoor wordt verwacht dat alle voor de toetsing relevante gegevens aan de toetsers ter beschikking worden gesteld. Na afloop van de toetsing nemen de toetsers in een eindbespreking de waarnemingen met het accountantskantoor door. Op basis van de eindbespreking stelt het toetsingsteam

Mr. B. de Hoogh is voorzitter van de Raad van Toezicht.

een toetsingsverslag samen alsmede een gemotiveerd voorstel voor een door de raad te vellen oordeel. Dit toetsingsverslag wordt, alvorens het naar de raad wordt gezonden, nog voorgelegd aan het getoetste kantoor, dat in de gelegenheid wordt gesteld schriftelijk commentaar aan de raad te zenden. Op basis van het advies van de toetsers, de eventuele reactie van het getoetste kantoor en het weerwoord daarop van de toetsers, vormt de raad zich een eindoordeel. Het eindoordeel van de raad kan zijn:

- a. het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing voldoet;
- b. het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing voldoet maar is voor verbetering vatbaar;
- c. het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing voldoet niet.

Nagaan of het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing voldoet aan de normen

Als het stelsel van kwaliteitsbeheersing niet voldoet, stelt de raad tevens een termijn waarbinnen het stelsel van kwaliteitsbeheersing dient te worden aangepast. Bovendien doet de raad een aantal concrete aanbevelingen ter verbetering.

Aanpassing van de opzet

Om na te gaan of het opgezette stelsel van kwaliteitstoetsingen praktisch toepasbaar is, was door de NOvAA in 2002 reeds een stelsel van toetsingen opgezet en een tiental pilot-toetsingen opgestart, om eventuele ondoelmatigheden en kinderziektes tijdig te kunnen opsporen. De Raad van Toezicht heeft, na zijn aantreden ultimo 2002, besloten om deze praktijktoets voort te zetten en af te ronden. Zoals reeds eerder door de raad in dit blad is weergegeven², heeft een tiental accountantskantoren waar AA's werkzaam zijn, aan deze pilot meegewerkt. Naar aanleiding van de pilot zijn de gehanteerde procedures en documenten op onderdelen aangepast en zijn zij door de raad als "versie 2003" voor gebruik vrijgegeven. De raad heeft daarbij bewust gekozen voor het toevoegen van een jaaraanduiding aan de te hanteren toetsingsdocumenten. De wereld van de accountancy blijkt namelijk zeer dynamisch te zijn: zo heeft het accountantsberoep in 2003 onder andere te maken gekregen met nieuwe (aanvullende) voorschriften op het gebied van onafhankelijkheid, een wettelijke regeling met betrekking tot het melden van ongebruikelijke transacties en vallen Accountants-Administratieconsulenten voor het eerst onder de bepalingen die zijn opgenomen in de door de beroepsorganisaties NIVRA en NOvAA gezamenlijk uitgegeven bundel Richtlijnen voor de Accountantscontrole. Op grond van deze ontwikke-

lingen is de verwachting gerechtvaardigd dat de "versie 2004" (maar ook die van de daarop volgende jaren) op onderdelen zal afwijken van de in het daaraan voorafgaande jaar uitgebrachte toetsingsdocumenten.

Ook in de begeleiding van toetsers heeft de raad, naar aanleiding van de pilot, een aantal wijzigingen aangebracht. De raad is, mede op basis van signalen die door de toetsers zelf zijn afgegeven, tot de conclusie gekomen dat het in het kader van de bevordering van de kwaliteit van de toetsingen van belang is dat de toetsers terdege op hun taak worden voorbereid. Vandaar dat de toetsers (nadat zij hebben deelgenomen aan een specifiek voor toetsers ontwikkelde cursus) eerst gedurende een aantal toetsingen ervaring opdoen onder begeleiding van een ervaren toetsers. Deze gewijzigde aanpak heeft belangrijke gevolgen gehad voor het aantal toetsers dat kon worden opgeleid en het aantal toetsingen dat kon worden uitgevoerd. Door de gekozen systematiek konden de reguliere toetsingen in 2003 slechts geleidelijk op gang komen. De raad verwacht dat in de loop van 2004 een duidelijk merkbaar 'sneeuwbal-effect' zal optreden, waardoor de aantallen toetsingen in zeer ras tempo zullen kunnen toenemen. Voorts heeft de raad een toetsersplatform ingesteld. Doel van dit toetsersplatform is om de kwaliteit van de uitgevoerde toetsingen te bewaken en tevens een vraagbaak voor de toetsers te zijn.

Toetsingsaantallen

De door de raad gekozen systematiek van een geleidelijke opbouw van het aantal toetsingen en een langzaam maar gestaag toenemende toetserspopulatie, hebben ertoe geleid dat er in 2003 in totaliteit slechts een klein deel van het normale jaarquotum voor een toetsing kon worden geselecteerd. De raad heeft 64 kantoren geselecteerd die in 2003 aan een toetsing zouden worden onderworpen. Uiteindelijk is 38% van deze groep (24 kantoren) in het verslagjaar ook daadwerkelijk voor een toetsing bezocht. Van de 40 geselecteerde kantoren die in 2003 niet voor een toetsing zijn bezocht, kon 20% (8 kantoren) in aanmerking komen voor een vrijstelling doordat zij lid zijn van een organisatie die een verzoek tot accreditatie heeft ingediend. Voorts heeft 18% (7 kantoren) van de niet-bezochte kantoren een verzoek voor een tijdelijke vrijstelling (dat wil zeggen: een vrijstelling voor maximaal 1 jaar) ingediend dat door de raad is gehonoreerd. Eén geselecteerde organisatie (3%) bleek inmiddels geen accountantsorganisatie meer te zijn.

Voor de resterende 24 niet bezochte accountantskantoren gold dat de toetsing om praktische redenen niet (meer) in 2003 kon plaatsvinden. Die redenen

	Aantal	%
Toetsing kon geen doorgang vinden (uitgesteld)	24	
Lid van koepelorganisatie die accreditatieverzoek heeft ingediend	8	
Tijdelijke vrijstelling verleend	7	
Geen accountantskantoor (meer)	1	
Geselecteerd doch niet voor toetsing bezocht	40	62
In 2003 getoetst	24	38
Totaal aantal voor toetsing geselecteerd	64	100
	===	===

Tabel I. Afhandeling van voor toetsing geselecteerde kantoren in 2003

waren veelal gelegen in de omstandigheid dat (ondanks de aankondiging die minimaal 6 weken voor de toetsingsdatum wordt gedaan) op het laatste moment bleek dat de gekozen datum het geselecteerde kantoor (of de toetser) niet schikte. Het vinden van een nieuwe, zowel de toetsers als het kantoor conveniërende datum leidde daarbij tot een extra belasting van het administratieve apparaat van de raad.

Het grote aantal toetsingen dat om puur praktische redenen geen doorgang kon vinden, baart de raad (met het aantal van circa 300 toetsingen per jaar in het vooruitzicht) de nodige zorgen. Zowel de termijn waarop de namen van de toetsers aan de kantoren bekend moeten worden gemaakt (6 weken van tevoren), als de neiging van een aantal kantoren om bezwaar te maken tegen (de datum van) de toetsing, is hier debet aan. Zou deze tendens zich doorzetten naar het toetsingsjaar 2004, dan voorziet de raad een onnodig extra beslag op schaarse menskracht, waardoor de kosten van de toetsing (ook voor die kantoren waar de toetsing op de oorspronkelijk geplande datum doorgang kan vinden) zullen toenemen. De voor een toetsing in rekening gebrachte tarieven blijken overigens, vanwege het feit dat met de logistiek rondom een toetsing meer tijd gepaard gaat dan oorspronkelijk begroot, ook wanneer alle toetsingen op de geplande datum doorgang zouden kunnen vinden, nu al niet meer kostendekkend te zijn. De raad zou om die reden een ruimere armslag (daar waar het gaat om bijvoorbeeld het op een kortere termijn dan 6 weken kunnen aankondigen van

De raad is tevreden over het feit dat een zeer groot aantal Accountants-Administratieconsulenten (circa 150) kenbaar heeft gemaakt eventueel als toetser te willen optreden. Zoals uiteengezet, heeft de raad om praktische redenen de opleiding (en het als toetser inzetten) van het merendeel van deze AA's enigszins moeten uitstellen. Ultimo 2003 kon de raad beschikken over 36 opgeleide en inzetbare toetsers.

Uitkomsten van de toetsingen

In het merendeel van de toetsingen (63%) kon de raad tot de conclusie komen dat het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing van het getoetste kantoor voldeed aan de daaraan te stellen eisen. Niettemin heeft de raad in die situaties soms toch punten ter verdere verbetering gesignaleerd. De in de getoetste kantoren werkzame Accountants-Administratieconsulenten zijn weliswaar allen zeer enthousiast en toegewijd met hun vak bezig, maar zij zijn zich lang niet altijd ten volle bewust van het feit dat de door hen geleverde kwaliteit in een toetsing ook door anderen expliciet moet kunnen worden vastgesteld. Dit betekent dat de raad hoge eisen stelt aan de wijze waarop accountants hun werkzaamheden hebben gedocumenteerd en in het dossier hebben vastgelegd. Hieruit moet eenduidig kunnen worden afgeleid welke werkzaamheden zijn verricht en tot welke conclusies die werkzaamheden hebben geleid. Op het punt van de dossiervorming kon een aantal accountantsorganisaties het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing nog duidelijk verbeteren: in lang niet alle gevallen werd bijvoorbeeld een werkprogramma in het dossier aangetroffen, of was de dossierindeling gestandaardiseerd en voorzien van een duidelijke inhoudsopgave. Ook stelde de raad in een aantal situaties vast dat minder vastleggingen in het dossier waren opgenomen dan op grond van de opdracht en daarbij behorende werkzaamheden zou mogen worden verwacht. Voor wat betreft de rapportering door accountants moest de raad in meerdere situaties constateren dat de getoetste accountants in meer of mindere mate afwijken van de door hun beroepsorganisatie aanbevolen tekst van de (samenstellings-, beoordelings- of accountants)verklaring.

Een zeer groot aantal AA's heeft kenbaar gemaakt eventueel als toetser te willen optreden.

de namen van een toetser) en een doorslaggevend stem (daar waar het gaat om het kunnen vasthouden van de aangekondigde toetsingsdatum) zeer welkom achten. Dat hiervoor wellicht de Verordening op de Periodieke Preventieve Toetsing dient te worden aangepast, kan het onvermijdelijke gevolg zijn.

	Aantal	%
a. Het systeem van kwaliteitsbeheersing voldoet		
b. Het systeem van kwaliteitsbeheersing voldoet, maar is voor verbetering vatbaar	15	63
c. Het systeem van kwaliteitsbeheersing voldoet niet	9	37
Totaal aantal uitgesproken oordelen	24	100
	===	===

Tabel 2. Door de raad uitgesproken oordelen inzake toetsingen 2003

De raad heeft als beleidsuitgangspunt geformuleerd dat hij de overtreding van bepaalde, voor het functioneren van het accountantsberoep als fundamenteel beschouwde normen, bij zijn oordeelsvorming over de kwaliteit van het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing zwaar zal laten meewegen. Het gaat hierbij met name om overtreding van de regels op het gebied van de eer van de stand (artikel 5 GBAA), onpartijdigheid (artikel 9 GBAA), geheimhouding (artikel 10 GBAA), deskundigheid en deugdelijke grondslag (artikel 11 GBAA), en onafhankelijkheid (artikel 24 GBAA). Tijdens de toetsingen over het verslagjaar 2003 heeft de raad echter geen situaties aangetroffen die een dusdanige schending van genoemde normen inhielden, dat op grond hiervan reeds moest worden geconcludeerd dat het gehanteerde interne stelsel van kwaliteitsbeheersing niet voldeed.

Conclusies en aanbevelingen

De raad heeft in het verslagjaar moeten constateren dat accountants doorgaans zeer gewetensvol met hun werk omgaan. De kwaliteit van het merendeel van de getoetste organisaties was dan ook voldoende, al waren er wel mogelijkheden tot verbetering. Een standaard dossierindeling, een dossier dat voorzien is van een goede inhoudsopgave en gevuld met zowel werkprogramma's als de resultaten van de verrichte arbeid, maken het voor de raad mogelijk om in alle gevallen eenduidig vast te kunnen stellen of de werkzaamheden op het vereiste (kwaliteits)-niveau zijn verricht.

De raad constateert dat hem de formele middelen ontbreken om kantoren, wanneer de bereidheid om mee te werken aan het vinden van een passende toetsingsdatum onvoldoende is, op doorslaggevende wijze te overtuigen dat het noodzakelijk is dat de toetsers op de geplande toetsingsdatum hun werkzaamheden verrichten. Tevens constateert de raad dat niet alle in de verordening genoemde termijnen in de praktijk haalbaar zijn. Voorts neemt de raad waar dat de met de toetsingen gepaard gaande arbeid zo omvangrijk is, dat de tarieven die voor de toetsingen worden gehanteerd ontoereikend zijn om tot een kostendekkende exploitatie te komen. De raad geeft de beroepsorganisatie NOVAA in overweging om de hiervoor gesignaleerde knelpunten op te heffen opdat de raad zijn taak naar behoren kan vervullen³. **AA**

Noten

1. De actuele versie van de toetsingsprogramma's is te raadplegen op het besloten deel van de site van de Raad (www.rvtbaa.nl). AA's die nog geen toegang hebben tot het besloten deel van deze site, kunnen bij de Raad een wachtwoord aanvragen door een dergelijk verzoek per e-mail te sturen naar info@rvtbaa.nl.
2. Zie Accountant Adviseur april 2003, nummer 4, pagina 15 tot en met 17.
3. Het integrale 'Verslag van de werkzaamheden 2003' kan worden gedownload van (het openbare gedeelte van) de site van de Raad van Toezicht (www.rvtbaa.nl).

Ben je betrokken? Dan is dit dé positie!

Betrokkenheid is belangrijk. Onze klant in **Zutphen** zoekt een **accountant AA** die leiding gaat geven aan assistent-accountants en verantwoordelijk is voor een goed verloop van de werkzaamheden t.b.v. de MKB-klienten en de organisatie. Je hebt een AA-diploma en voldaan aan de praktijkstageverplichting en minimaal 5 jaar ervaring. Zoek ons op via www.visser-partners.nl of bel direct voor een afspraak. Vertrouwelijkheid is gegarandeerd.

Visser & Partners BV

werving en selectie - executive search in accountancy fiscaliteit notariaat finance

Printerweg 34
3821 AD Amersfoort

Tel. 033-4535350
Fax 033-4535351

Internet: www.visser-partners.nl
E-mail: info@visser-partners.nl